

دستور رئیس مجلس، بیشتر از آنکه جفایی باشد در حق آن‌هایی که او اسم‌شان را آورد و سمت‌شان را بیان کرد، جفایی است در حق محمدباقر قالیباف... اما چطور می‌شود که ناگهان در وسط یک نطق رسمی، ناگهان یاد یک مسئول اسبق می‌افتد و حرف‌هایی می‌زند که می‌تواند بی‌هیچ دلیل دندان‌گیری، فضای همدلی و انسجام را بیاشوبد و آتش تهیه تازه‌ای برای بگومگوهای تمام‌نشدنی و فرساینده فراهم کند؟ ذهن‌های سیاست‌زده در چنین وضعیتی، پیش خودشان خیال می‌کنند لابد این‌ها درد و داغ یک زخم قدیمی انتخاباتی است که ناگهان در یک صبح سرد پاییزی، سر باز کرده است.»

در کنارش روزنامه هم‌میهن و اکثر رسانه‌های اصلاح‌طلب نیز به محتوای سخنان رئیس مجلس به‌ویژه درباره نوع نگاهی که در این سخنان به روسیه بود، واکنش نشان دادند. این نقدها تا آنجا ادامه پیدا کرد که مهدی محمدی، مشاور محمدباقر قالیباف تلویحاً خواستار محدودسازی فضای رسانه‌ای کشور شد و نوشت: «رهاشدگی آزاددهنده فضای عمومی سیاسی و رسانه‌ای در ایران نشان می‌دهد ما درکی از اینکه در موقعیت جنگی قرار داریم، پیدا نکرده‌ایم، در رویارویی بعدی باید خود را ملامت کنیم.» و روزنامه کیهان و خراسان و سایر رسانه‌های همسو با این جریان و البته تندروهای اصولگرا نیز تمام‌قد از مواضع و سخنان رئیس مجلس حمایت کردند.
امیر حسین ثابتی، حمید رسایی و محمد معتمدی‌زاده که در خود مجلس به حمایت از سخنان قالیباف و نطق او و احتمالاً حتی تندتر از تصور خود قالیباف پرداختند و کیهان در این زمینه نوشت: «سخنان اعتراضی آقای قالیباف ریاست محترم مجلس درباره ضربه زدن آقایان روحانی و ظریف به مسیر همکاری با روسیه، موضع کاملاً بر حقی است. چون این دو نفر و اساساً این جریان دنباله‌رو آمریکا، سال‌هاست هر جا پای تقویت روابط با کشورهای شرق و مقابله با غرب به میان آمده، با طعنه و موضع‌گیری منفی، عملاً به سیاست کلان نظام خدشه وارد کرده‌اند. شراکت ایران با روسیه و چین برای ما فقط یک گزینه اقتصادی نیست بلکه ستون امنیتی و ژئوپلیتیکی کشور است. بنابراین ضربه به آن از سوی هرکسی، عملاً خدمت به آمریکا این دشمن قسم‌خورده

اینکه اصلاح‌طلبان حرف قالیباف را به درستی درک نکردند، گفت: «در این مقطع مهم پس از جنگ و اجرای مکانیسم ماشه، چین و روسیه جلوی اروپا و غرب ایستاده‌اند. آیا در چنین موقعیتی باید به آن‌ها حمله کرد یا به تقویت موضع‌شان پرداخت؟! چین و روسیه بر خلاف غرب، در حال دفاع از برجام هستند و تحریم‌های ایران را تمام‌شده می‌دانند و شورای امنیت را دوباره کرده‌اند. لذا کسانی که در حال حمله به صحبت‌های اخیر قالیباف هستند و انگ شرق‌دوستی به او می‌زنند، اشتباه می‌کنند و اگر خوش‌بینانه بخواهیم نگاه کنیم، این افراد دچار سوءتفاهم شده‌اند و با نگاه بدبینانه هم باید بگوییم این طور معناکردن حرف آقای قالیباف، یک غرض‌ورزی سیاسی است.»
برای توضیح بیشتر نگاهی گذرا به آنچه در این سه روز اتفاق افتاد ضروری است.

چه خبر شد؟

این توضیح و تشریح مواضع در شرایطی صورت گرفت که طی روزهای پس از ۴ آبان (روز نطق قالیباف و حمله به حسن روحانی و محمدجواد ظریف) واکنش‌ها به سخنان قالیباف در دوقطبی حامیان و منتقدان پرسروصدا شد. روزنامه‌ها از رسانه‌های نزدیک به اصلاح‌طلبان تا رسانه‌های اصولگرا و همچنین چهره‌های سیاسی هم به خود سخنان رئیس مجلس و هم واکنش به سخنان او به طور ویژه پرداختند. مثلاً محمد قوچانی، عضو شورای مرکزی حزب کارگزاران در نقد سخنان او نوشت: «سابقه ندارد، رئیس مجلس که باید سخنگوی مجلس و نماینده کل ملت ایران باشد از تریبون پارلمان علیه منتخب ملت ایران سخن بگوید؛ به‌خصوص که در دو انتخابات رقبیش باشد و از او باخته باشد. ظاهراً خاطره گارانیر و لوله کردن از ذهن آقای قالیباف خار چ نشده است! گویی هنوز در شرایط مناظره سیاسی به‌سر می‌برند و فکر می‌کنند، رقیب واقعی ایشان روحانی است؛ درحالی‌که پس از روحانی هم رئیس محترم مجلس در انتخابات ریاست‌جمهوری ناکام شدند، حتی وقتی علی لاریجانی ردصلاحیت شد، رئیس مجلس نتوانست رئیس‌جمهور شود و از سعید جلیلی هم کمتر رأی آورد. رئیس مجلس البته باید شیخ‌الشیوخ باشد و با رئیس فراکسیون حاکم بر مجلس متفاوت باشد. حتی غلامعلی حدادعادل هیچ‌گاه از تریبون پارلمان علیه سیدمحمد خاتمی سخن نگفت و البته وقتی در یک دیدار حاشیه‌ای به رئیس‌جمهور اصلاحات احترام گذاشت با واکنش برخی اصولگرایان تندرو مواجه شد؛ اما هرگز حرمت هیچ رئیس‌جمهوری در مجلس چنین شکسته نشد.» یا حسام‌الدین آشنا، هم منتقدانه به این سخنان واکنش نشان داد و در حساب کاربری خود در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «برادر گرامی جناب آقای قالیباف، رئیس محترم مجلس شورای اسلامی/سلام علیکم! خوب نیست هر نوشته‌ای را که بدست‌تان می‌دهند با صدای بلند بخوانید. ۲. تا آنجا که می‌دانیم آقای روحانی اخیراً درباره روسیه بیانی نداشته‌اند. ۳. جمع بستن چین و روسیه در مواضع و تحلیل‌های مسئولان نظام، شایسته نیست.»

همچنین روزنامه قدس هم در این زمینه چنین تصریح کرد: «البته بی‌انصافی است که حرف‌های ثابتی و رسایی را کنار نطق محمدباقر قالیباف بگذاریم و آن‌ها را در ارتباط با هم ارزیابی کنیم. هیچ چسبی، محمدباقر قالیباف را به آن دو نفر دیگر نمی‌چسباند... آن جملات در نطق پیش از

داشته باشند؟

که از صحبت‌های آنها هم برداشتی مغایر با سیاست کلان شود، ولی در هر حال آنها شهرهند هستند و جزء مقامات رسمی محسوب نمی‌شوند و نباید آنها را در برابر یک مسئله خارجی تخطئه کرد. ضمن اینکه به‌هر حال ایران با روسیه می‌تواند در یک مسیر بهبود و خیلی خوب حرکت کند.

«منتقدان و سیاستمداران دولت‌های قبل

درباره چنین موضوعاتی چگونه باید واکنش

داشته باشند؟

کسانی که در ایران بیرون از دولت قرار دارند، آزاد هستند که هر چه می‌خواهند بگویند اما یک طرف دیگر هم در ماجرا وجود دارد. ایران وضعیتش با ایالات متحده فرق دارد، آنجا هر کسی هر چیزی می‌خواهد می‌گوید و کاری با او ندارند. ولی در ایران، آنهایی که بیرون می‌آیند، خیلی نمی‌توانند خودشان را از ساختار جدا کنند. یک نوع چسبندگی با سیستم دارند. بخش اعظم آنها، حضورشان در جامعه محصول وابستگی‌هایشان به همین ساختار بوده است، اینطور نیست که خودشان به صورت مستقل رشد کرده و بالا آمده باشند. اینها در سیستم و وابسته به آن بودند و منافعی داشته‌اند؛ بنابراین وقتی بیرون می‌روند، به راحتی نمی‌توانند هر حرفی را بزنند، باید خیلی ملاحظه و دقت کنند که از صحبت‌های آنها هم برداشت‌های ضدسیاست‌های رسمی نشود. طبعاً سیاست‌های رسمی را هم می‌توانند و می‌باید نقد کنند و این موضوع خیلی خوب و ضروری است، ولی باید یک حدودی را رعایت و دقت کرد که مسئله ایجاد نشود. در اظهارنظر بهتر است مرز تحلیلی و کنشگری را رعایت کرد و از ادبیات گزنده دوری نمود.

سیاستمداران

نه شرق‌گرا و نه غرب‌گرا ایران گرا هستیم

محمدجواد ظریف، در همایش بین‌المللی مطالعات ایران معاصر گفت: «من در ایالات متحده تحت دو نوع تحریم قرار دارم، بنابراین مطمئنم که رئیس‌جمهور ترامپ به دنبال مشورت با من نخواهد بود! اما اگر روزی چنین فرصتی پیش می‌آمد، به او می‌گفتم بهترین راه، رسیدن به توافق با ایران است تا این فناوری صلح‌آمیز و شفاف باقی بماند، نه پنهان و زیرزمینی. زیرا مردم ایران هرگز دستور و تهدید رانمی‌پذیرند. همان‌طور که در زمان مذاکرات هسته‌ای گفتیم، «هرگز یک ایرانی را تهدید نکنید»، هرگز ایرانیان را تحقیر نکنید. ایرانیان هرگز تسلیم نشده‌اند. ما مورد تهاجم و اشغال قرار گرفته‌ایم، اما همواره ملتی مستقل باقی مانده‌ایم—قدیمی‌ترین ملت پیوسته جهان—و این وضعیت همچنان ادامه خواهد داشت.» او ادامه داد: «ما عرب نشده‌ایم —هرچند هیچ دشمنی‌ای با اعراب نداریم —اما عرب نشده‌ایم. اسلام را پذیرفتیم، اما تمدن خود را حفظ کردیم. اسلام با ما ماند، اما فرهنگ ما را از ما نگرفت. ما از نظر ذهنی هم توسط اشغالگران مغلوب نشدیم؛ بلکه در حقیقت، این آن‌ها بودند که ایرانی شدند. آنان رنگ و فرهنگ ما را پذیرفتند. اگر کسی گمان کند می‌تواند اراده‌ی ما را در هم بشکند سخت در اشتباه است.»

نباید اسیر گذشته ماند

«من معتمد منطقه‌ی ما، خود، بزرگ‌ترین امکان ماست. نباید همسایگان مان را تهدید بدانیم، هرچند گاهی‌های بسیاری داریم. همسایگان عرب مادر زمان جنگ، از صدام حسین حمایت کردند. اگر قرار باشد کسی شکایت داشته باشد، ما هستیم، نه آن‌ها. اما نباید اسیر گذشته‌بمانیم. باید روابط خوب با همه‌ی همسایگان برقرار کنیم. در گذشته تاریخی با روسیه اختلافاتی داشتیم، اما روسیه همسایه‌ای مهم است. هرگونه «فوبیا» نسبت به شرق یا غرب خطرناک است. «روسیه‌هراسی» همان قدر خطرناک است که «غرب‌هراسی» خطرناک است. و در مقابل، شیفتگی به هر دو هم خطرناک است. ما ایرانی هستیم —نه شرق‌گرا، نه غرب‌گرا— بلکه ایران‌گرا هستیم. باید روابطمان با همسایگان، آینده‌نگر باشد، نباید اسیر گذشته‌بمانیم.» او ادامه داد: «همان‌طور که نلسون ماندلا گفت: «ما گذشته را فراموش نخواهیم کرد، اما از آن عبور می‌کنیم.» نباید در گذشته بمانیم، چون در این صورت نمی‌توانیم امکان‌ها را آینده را ببینیم. ما نسبت به برخی رفتارهای منطقه‌ای گله داریم، اما این نباید مانع تلاش برای برقراری روابط کیفی با همسایگان شود. این روابط باید بر پایه‌ی اصول احترام متقابل، عدم مداخله، حفظ تمامیت ارضی و همکاری منطقه‌ای باشد.»

در زندان گذشته نمانیم

وزیر خارجه سابق ایران افزود: «باید با جهان تعامل کنیم. اکنون به خودباوری رسیده‌ایم. پس از دوست و بیست‌سال تحقیر از سوی قدرت‌های خارجی، جمهوری اسلامی نشان داده که هر چند برایش هزینه داشته است، توانسته عزت خود را حفظ کند. من نمی‌خواهم این هزینه‌ها را توجیه کنم زیرا می‌توانست با هزینه‌های بسیار کم‌تری چه از نظر جان انسان‌ها و چه از نظر منابع مالی اتفاقی بیفتد، ولی نباید در زندان گذشته بمانیم؛ زیرا هزینه‌های گذشته هیچ‌گاه باز نمی‌گردد. باید از گذشته عبور کنیم تا پیشرفت کنیم.» او ادامه داد: «ایران نشان داده است که حتی اگر آمریکا حمله کند، باید آماده‌ی پاسخ باشد و هزینه را بپردازد. باید از این وضعیت نه به‌عنوان زندان، بلکه به‌عنوان سکوتی برای گفت‌وگو و تعامل جامع با جامعه‌ی جهانی استفاده کنیم تا از خطای محاسباتی دوباره آفت‌دار آینده جلوگیری شود. مامی‌دانیم که آمریکا دچار خطای محاسباتی شد، اما این خطا برای ما هم هزینه دارد. ما بهترین فرماندهان و دانشمندان مان را از دست دادیم. بنابراین، باید با اعتمادبه‌نفس و آگاهی از توان و حمایت مردم‌مان، از تکرار این خطاها پیشگیری کنیم. هیچ‌کس در هیچ مذاکره‌ای نمی‌تواند به ما چیزی را تحمیل و دیکته کند؛ همان‌طور که در گذشته نتوانستند، در آینده هم نخواهند توانست.»

ایران به زانو در نمی‌آید

ظریف در پایان گفت: «به‌جای اسارت در گذشته، به توان خود و پشتیبانی مردمان تکیه کنیم تا جامعه‌ی جهانی در تعامل باشیم. مامی‌دانیم نیت آن‌ها خیر نیست، اما می‌خواهیم از آسیب جلوگیری کنیم. هم از آسیب به خودمان و هم از آسیب به آن‌ها. آن‌ها نباید در توهمات خود زندانی بمانند. این درسی است که می‌توان از دوازه روز تجاوز و مقاومت مقدس مردم ایران گرفت، درسی که آمریکا و جهان باید بیاموزند: ایران هرگز به زانو در نمی‌آید.»

نگاه اصولگرا

ناصر ایمانی فعال سیاسی اصولگرا:

پزشکیان هم باید مثل قالیباف تذکر می‌داد

آقای قالیباف، انتظار من این بود که آقای رئیس‌جمهور نیز چنین موضعی را می‌گرفتند و به کسانی که در این شرایط چنین موضعی را مطرح می‌کنند تذکر می‌دادند.»

وی در ادامه افزود: «درحالی‌که آقای پزشکیان درباره این اظهارنظرها تاکنون سکوت اختیار کردند. به اعتقاد من در شرایط کنونی کشور و حساسیت روابط ما با برخی کشورهای دیگر، نه‌تنها سکوت و عدم اظهارنظر رئیس‌جمهور جای تعجب دارد بلکه آقای قالیباف رئیس‌مجلس نیز مجبور شدند با تداوم این سکوت و در اقدامی به موقع تذکر بدهند.»

ایمانی با اشاره به واکنش لاریجانی به این سخنان تأکید کرد: «بعد از آن آقای لاریجانی دبیر شورای عالی امنیت ملی نیز طی چند روز گذشته اطلاعیه‌ای داد و در آن از جراید و مسئولان فضای مجازی در خواست کرد تا رعایت شرایط موجود کشور را داشته باشند، چراکه الان شرایط خاصی وجود دارد و هرگونه اظهارنظری می‌تواند منجر به تنش آفرینی شود.»

وی در ادامه افزود: «تصور من بر این است که این اظهارنظر رئیس‌مجلس وقتی شاهد بودند که چنین سکوتی از سوی دیگر مسئولان وجود دارد، به این دلیل بود که مجبور بودند به جای سکوت دیگران و با توجه به شرایط کشور صحبت کنند و تذکر بدهند تا بقیه شخصیت‌ها شرایط کشور و منافع ملی را رعایت کنند.» این فعال سیاسی اصولگرا در پایان گفت: «از نظر من اینجا اصلاً مسئله جناحی و سیاسی مطرح نیست، بلکه بحث بر سر منافع ملی کشور است. در شرایطی که کشور ما با آن روبه‌رو است باید منافع ملی کشور و حفظ آن اصل و مقدم باشد و همه در راستای حفاظت از آن تلاش کنند. اگر نیروهای سیاسی دیگر، جراید و یا فضای مجازی به مسئولیت خود عمل می‌کردند و تذکر لازم و به موقع را نسبت به برخی اظهارنظرهای مسئولان سابق می‌دادند، این شرایط پیش نمی‌آمد که رئیس‌مجلس مجبور شود موضع‌گیری کند. اگر چه چنین رویکردی متداول نیست اما اقتضای شرایط کشور این بود که آقای قالیباف این موضع‌گیری را داشته باشد.»

